

pero zubac

GOVORIM DOBA KOJE IZMIČE

PESME O POREKLU

I

Nemoćna je priča kada ne pamti oko i sve
što pokušavamo dodir je neizvesnog.
Tiši, sve što jače udara tam-tam srca,
jer nikom ni odjek ne upućujem.

Budi sasvim upućena u moju vlastitu netrpeljivost
prema svakom korenu koji se odriče ploda,
nasloni uho na dlan, neretvi nešto šumno,
nejasan glas telala. Sestro koja bdiješ
nad rečima koje me vraćaju zemlji. Govorim
večer u vrtu, nar sećanja.

Iz kojeg grla u koje grlo utiče tihost
koja se na mene obrušava, čini me bespomoćnim
da vratim sebe u prostor koji tek razaznajem
po jednom naprsnom zidu, po otiscima mog rasta.
Ljubav je ponornica, uvek se nanovo javi,
ali nikada ista — pročišćena kamenom. Toliko
je iz mene isteklo da sahnem, al' reč me okiši.

Detinjstvo, prolet stršljena, nad poljem sutonjim,
cipele dečje na pragu, pev mujezina,
sestro koja ne čuješ glas njegov sa minareta,
pamti da je glas večan. Iz nekog u nekog uvire.
Ljubav je glas. Ne čili.

Sretni kojima je dar sećanja umir, nadsniće
poreklo, vir mladosti. Njihova je reč duboka
i providna. Mutne vode nose poruke. Iza su
drugi svetovi i njima moja mirnoća nedostaje.

Sestro, koja me nadržataš plemenitošću, nasleđenom
od zemlje. Moja ruka putuje da nađe razlog
blagosti.

II

Noć večna nije umir. Proiskrismo u grafit.
Rasli smo suviše nisko, kostret se nad nama
nijala. Samo je more večno, sunce je nemoćno
da mu se suprotstavi.

Govorim govor nedorastao tvom umeću slušanja,
tek da naznačim bezumnost napora da postanemo
jedno. Svetlost koja promiče kroz tebe meni
prilazi prigušena. Mrak koji sipa iz tvojih
zena — meni puteve osvetljava. Tamo gde počinje
osama zaton je mog rođenja.

Ti mi se čudiš kao gluv uznesenom pred
orguljašem koji je i sam zvuk. Svetlost,
svetlost promiče.

Samo je more samo. Čovek ne ume.
Tečan je.

III

Zaklonjen od zla kolevkom iz koje niču mladice,
usred pustare leta, sam, govorim doba koje izmiče
mome saznanju. Visoko zreva kamen donesen iz

druge tišine u predele nedovoljno optočene snom.
Lako je učiniti korak kada leto ne izmiče, primaći
se krvi, neisceljen.

Težak pramen dobra zaklanja čelo. Godine. Prah.
Davna mladanja, majko, spepeljena. Siv vešar pripet.
Ponovo dišu jezera. Bezvođe gali nepce. Ko se umeo
odmaći, tome je voda do grla.

Ni vojordanija, slušana krišom za crkvenim podzidom,
ne vraćaju blagost uhu. Reč oca. Još u vazduhu trepti,
ieptir sred jare.

Daleka očeva reč sklopčana u žar pticu.

IV

Zavazda se odiljam od ovog pukog nehata
u neumiru što me obuzima.

Visok je bol u zori kad sve se
osipa osojem,
prastari gradi nevinja na moru mojem
pretihom,
a ono praha od doma
vetrovi beli majaju.

Zavazda se odiljam od tvoje tople rasani.

GRAD I

Kako ćemo ti pogledati u oči, Grade,
koji se naslanjaš prejak na naša krhka ramena,
a zna tvoje uvo i glas tvoj košavan
da smo te nadrasli i govorimo s tobom
kao s dojenčetom što spi na ramenu.

Jer jednom ćemo napustiti prostore
koje smo gradili uporno i samoljubivo,
kao kada na šetnju izađu kuštravi dečaci
iz domova za nezbrinutu decu.

I neće nas zaustaviti niko smeliji od
nas samih i tiši od nas.

Ali kako ćemo ti pogledati u oči, Grade, koji si nas
nijao pun materinstva kao rana mlečika
i rastvarao srce kao igračku.

Treba umeti nemati snage a ostati visok
i čist Dunav na ispucalim platinama.

I reći kao što se kaže ljubav
i kaže pesma:

naše je tvoje a ti se udaljavaš.

Ti prekoračuješ Dunav kao mi svoje ljubavi
i naseljavaš se u prostore koje smo sebi namenili
da budemo uz tebe tihi i čist, opipljiv dodir.
Previše smo te ljubili da bi ostao neokaljan.

Ali tvoje je da kažeš:

prošlo nas je detinjstvo i devojke na šetalistima
pune su polena.

Sa nama nije počelo i s nama neće skončati.

Nije tebi da izgovaraš pesmu kad činiš hleb,
i bez tebe smo deca koju niko ne čeka ispred obdaništa.

Kako ćeš nam pogledati u oči, Grade, kad nas na kapijama
razoružane sretnoš same a pune leta?

GRAD II

Na prilazima Gradu stratišta konjskih kostura,
vreme neodmaklo kojem smo se inatili.

Oni koji su krenuli zaboravili su odredišta.

Pune su ulice ljudi koji su imali nameru
da svoja lica prepisu s vitraža po katedralama.

Varadin se još drži visok i nesavitljiv
i mi mu se vraćamo, nar pun premora.

Posustali će oprostiti Gradu,
ali Grad neće oprostiti njima.

O POROZNOM LETU

Nije mi da izgovaram reči u kojima
spavaju pauci i škripljci
i ubojit je svaki opip vazduha.

Nemost cakli na zubima
kao jutro na kosama ranilaca.

Nije mi da prečutim male plašljive
puževe sljubljene uz tvoje neppe.

A uzaludan je glas, suvarak, i prska.

Dečaku je da uči svet i granicu
koja postoji između svega, da
čovekoljub smogne u nadlatici
i nemaštini sestri čistote
bude brat.

Svačiji trag prepoznati na sivim
plahtama Dunava umor je a ruka bi
da žari ledeno leto.

* * *

Čiji su prijatelji mali pritajeni mrtvaci
u mravištima gradskih bolnica,
čije ih mlačno oko obilazi?
Kakvo zlo sni u bezlim embrionima
koji neće umeti razaznati cvet?
Živi upit kao patnja a meni nije
da se prepoznajem.

Nema nevolje do dobra koje očekuješ.

Sve što je vitko zgasnuće. I leševi
utopljenika po ritovima provrbice
tužni što su drvo a ne voda, pa ni da vide
ni da koracaju

Malaričnjak je u nama a umesto da školjčimo
dišemo punim jezikom i malo nam je zemlje.

Sve što smo činili imalo je lice,
ponekad belo detinje ponekad kužno
i otvarali smo se svetu bez da sklopimo tela.

Premalo je zla da bi moglo razotkriti srce
tebi koja si san i nezajažen porok.

VREMENA OSAME

Vremena osame, zabludna vremena.

Na domak pobede, moji kopljanici
okrenuli su koplja.

Sad stojim sam u polju, visoko nada mnom
leto.

Pobednici su otišli pevajući,
moja im je smrt bila nepotrebna.

Svako izdajstvo počinje ljubavlju.

Mene će prokleti majke i udovice pobednika,
mene će prokleti sestre i verenice pobedenih.

Stojim sam u polju, visoko nada mnom leto.

Jesam li želeo smrt ovima oko mene?
Njihova lica ne razaznajem,
sad su svi jedna vojska i svi su jedna smrt.

Stojim mrtav u polju, visoko nada mnom leto.

magdolna danji

AKO TE RUKA ODA

AKO TE RUKA ODA

Tražio si jednostavne i prozirne reči,
izgubiti se među njima čuteći, to si hteo.
Kao morska spužva spleljena
za čisto morsko dno, oseća u svom šupljikavom
telu strujanje hladovite vode.

Nikoga nisi hteo omesti,
ni dovesti u opasnost, nikoga,
naškoditi, nikome.
Strepio si od svoje koščate ruke,
kada bi se protiv nekoga pomerila.

Ali ako si nemišom
bilo čije spokojstvo uznemirio,
ako te je ruka odala,
ako te i tišina oda,
ako si ovamo dospelo,
kako dalje?

ZVUK NOŽA

Ja sama
protiv sebe —
jesam li dovoljna?

I ako ja ne.
Kako drugi?

I u tom postojanom sjaju
zaslepljujućeg polumraka —
šta traži tu
oštrač noževa?

PRED SVITANJE

Pred svitanje,
vazduh je još crna čoja,
sjajna od habanja, ali se ne cepa,
pred svitanje,
pre no što bi se tamne pege razdvojile,
već je zatreperila u nama misao
dnevne samoće, sakriti se ne može,
pred svitanje,
pre no što bi me konačno napustila tišina koja zadržava reč,
pred svitanje,
jer kako tačnije —

mutna vizija, kao razum,
stao si u katran, ne stidi se,
dobra je to materija, upoznaj se s njom.

Preveo sa mađarskog
ARPAD VICKO

HOME MOJ NESTVARNI

Kad mi dodirne rukom čelo, odmah zaspim kao dete.
Zmajevi po nebu plove, oluje mi strašne prete.
Čuvaj sina, čuvaj sina, nad ponorom lebdim, padam.
O kako ću i ovu noć, ne kriknuvši, da savladam!

POPLAVE

Prapotopske kiše pljušte, obrazi se kuća ljušte.
Voda raste, stalno raste: guta drum i guta staze.
Neбом tutnji, kraj ognjišta žene plaču, deca vrište.
Muške glave smrknu vede i u staji blago paze.

OKUPACIJA

Talas za talasom zeleno se otvara,
krug za krugom crno se zatvara.
Žita moja rumena stasala za kosidbu,
mrtvačke nam glave dolaze na vršidbu.

1948.

Davni slavuji i visoko letnje sunce u meni se bude.
Bratska gradilišta, pod jedinom zastavom, mladost moju pevaju.
U moždanim vijugama urezani žuljeviti dani i kletve hude.
Nad gradilišnim jarbolima, oblaci se prazne i munje sevaju.

* * *

Zlatne jeseni, na vitkim klipovima u jedro-žutom zrnevlju,
dočekujem vas pred kapijom iz svih atara, sa dalekih njiva.
Gladna su deca i ždrebad i nema ko da ih smesti u postelju.
Škripe kola. Konji njište i otrešaju prašinu sa sjajnih griva.

DAČKA PUTOVANJA

Kolski točkovi u prolećnom glibu Velikog izlaza
a svud okolo — kaljužna jezercica nad izniklim žitom se puše.
Studen u dečjem srcu. Na rukama — oštri tragovi mraza.
Nejake vlati žita, u neisplakanim suzama, i sada se guše.

* * *

Dozivaju me brazde, suncokreti, kukuružišta i strnjike,
grobovi obrasli korovom nad kojima niču nove rake.
U snu se oglase frule od zove, dečđaci koji su jeli bunjike,
i nema stojim pred njima kad prekrste ogrubele šake.

* * *

Detinja moja tugo, u vapaju jabukovačkog stratišta,
usnućemo detinjstvo neustreljena potiljka, bez kreča u oku.
Pomešaćemo boje i govore, da zabruje sva banatska vašarišta.
I dobićemo kobasice i alve, kad deda-seljak proda stoku.

* * *

Dome moj nestvarni, utočište ljubavi, strepnje, nesanice.
Odoli, kao i do sad, vetrovima koji nas biju pravo u lice.
I dok doručujemo, oko nas se lome, sa drveća, neotporne grane,
a sin me propituje kako su Sremci krenuli u partizane.

GODINE VERNOSTI

Svisnuću kao odani pas posle mnogo godina vernosti
i neću da me iko vidi kako vučem iznemogle kosti.
Na mojim drumovima seobe naroda u nepreglednom nizu.
Gradilišta. Stara naselja i groblja. Sve je meni blizu.

PRVO PUTOVANJE VOZOM

Pod zvezdanim pustarskim nebom, na rubu prašnjavog puta,
u mojoj detinjoj glavi, zrikavci već tridesetleća zriču.
Vicalna stanica u ritu i lokomotiva, prema gradu, očima koluta
Pred kućom žene proklinju rat i nad izgubljenim detetom nariču.

NIKAD U PROLEĆE

Zar sva polja i prostranstva, koja samo srcem slutiš,
za vek truda, šakom zemlje, svoje mrtve da iskupiš?
Otišli su posle žetve, berbe, setve, u predahu, posle rada.
Nikad kada seljak ore ili kopa, kad se rodnom godu nada.

* * *

Ni dud pred rodnom kućom nema dubljeg korena od mene.
Vetrovi s karpatskih strana stalno šibaju švigarom.
Jedan mine, drugi niče, zemlja daje i uzima, al' ne vene.
Pulini nas do groba prate, al' ne klečimo pred oltarom.

* * *

Rumen zore me zatiče umornu od puta, bledu.
Klonula bih al' ne smem, opet držim tablu, kredu,
i počinjem iz početka, da odgonetnem spone veka,
pre rođenja, posle smrti, i od kud nam narav preka.

* * *

Platih danak, dug odužih, precima, potomstvu, rodu.
Pevala sam rosnoj travi, zamašnim otkosima žita.
Strepela nad svakim zrnom, kljajala u svakom plodu.
Kad jesenje kiše sipe, u meni magle plavnog rita.

* * *

Saši

Gorkim ustima te ljubih ko izgnanik zemlju, kućni prag.
Cvokoću nam pod kaputom gladni dani, košava u belom gradu.
U groznici glava uz glavu. U nesanici dodir ruku, osmeh blag.
Skrovište nas jedno čeka: prozor, vrata i kej u zelenom sadu.

* * *

Odlazite, svak svojim poslom, svak na drugu stranu.
A ja opet u krug, od zida do zida, o stvari se saplićem.
Dvanaesti čas kad dođe, vidim istu, uvek istu, crnu vranu.
Iskopaće, popiće mi jednom oči, a neću moći ni da vičem.

U DEČJOJ BOLNICI

Vladimiru

Plavi mantil, da li boje neba, mira i proleća,
iz naručja mi te zgrabi, ostaviv mi ruke prazne.
Vučica u meni jeca, trese se i dugi hodnik i odeća.
Urlam kad niko ne čuje, a tebi šapćem reči mazne.

U kavezima, dve samoće, pregrađene tužne zveri.
Grube ruke, mesto mojih, šćepaju te kao lutku.
Izdaće me krhka snaga, pokidaću teške dveri,
da te opet grlim čvrsto i dozivamo gugutku.

* * *

Živeću ko cvet što živi u mom imenu, iz davnine.
Kopale smo njive, ćilimove-pesme, belo platno tkale.
Spavaću ko cvet što spava u mom imenu, bez gorčine.
Naše ruke, od pramajke do unuke, sejale su i plod brale.

